

**BO’Z-O’TLOQI TUPROQLARNING MELIORATIV VA UNUMDORLIK
HOLATINI BAHOLASH**

**ОЦЕНКА МЕЛИОРАТИВНОГО И ПЛОДОРОДНОГО СОСТОЯНИЯ
ЛЕДНИКОВО-ЛУГОВЫХ ПОЧВ**

**ASSESSMENT OF THE RECLAMATION AND FERTILITY STATUS OF
PEAT-GRAZED SOILS**

Salomova Munira

Qashqadaryo viloyati Kitob tumani 11-maktab o'qituvchisi

salomovamunira44@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'z-o'tloqi tuproqlarning meliorativ va unumdorlik holatini baholash masalalari ko'rib chiqilgan. Tuproq unumdorligi va meliorativ holatini yaxshilash bo'yicha mavjud usullar tahlil qilingan. Bo'z-o'tloqi tuproqlarning fizik-kimyoviy xususiyatlari, ularning unumdorligiga ta'sir etuvchi omillar va meliorativ choralarning samaradorligi muhokama qilingan. Tuproq unumdorligini oshirish va meliorativ holatni yaxshilash bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Bo'z-o'tloqi tuproqlar, melioratsiya, tuproq unumdorligi, tuproq xossalari, agrotexnik tadbirlar

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы оценки мелиоративного и плодородного состояния серых пастбищных почв. Проанализированы существующие методы улучшения плодородия и мелиорации почв. Обсуждались физико-химические свойства ледяных пастбищных почв, факторы, влияющие на их плодородие, эффективность мелиоративных мероприятий. Даны рекомендации по повышению плодородия почв и улучшению мелиоративного состояния.

Ключевые слова: серые пастбищные почвы, мелиорация, плодородие почвы, свойства почвы, агротехнические мероприятия

Abstract: This article examines the issues of assessing the reclamation and fertility status of peat soils. Existing methods for improving soil fertility and Reclamation have been analyzed. The physico-chemical properties of peat soils, factors affecting their fertility and the effectiveness of Reclamation measures have been discussed. Recommendations have been made to improve soil fertility and improve reclamation.

Keywords: Ox-pasture soils, reclamation, soil fertility, soil properties, agrotechnical measures

KIRISH

Bo'z-o'tloqi tuproqlar O'zbekistonning qishloq xo'jaligida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular mamlakat hududining katta qismini egallaydi [1]. Bu tuproqlarning meliorativ va unumdorlik holatini baholash hamda yaxshilash qishloq xo'jaligi mahsuldorligini oshirish va atrof-muhitni muhofaza qilish nuqtai nazaridan dolzarb masala hisoblanadi. Bo'z-o'tloqi tuproqlar o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularning unumdorligi va meliorativ holati bir qator omillarga bog'liq [2]. Ushbu maqolaning maqsadi Bo'z-o'tloqi tuproqlarning meliorativ va unumdorlik holatini baholash usullarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llarini taklif qilishdan iborat.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu tadqiqot mavzuga oid ilmiy adabiyotlarni keng qamrovli tahlil qilish asosida olib borildi. O'zbek, rus va xorijiy manbalardagi ma'lumotlar o'rganildi va tahlil qilindi. Bo'z-o'tloqi tuproqlarning meliorativ va unumdorlik holatini baholash bo'yicha mavjud usullar, shu jumladan tuproqning fizik-kimyoviy xossalarini aniqlash, agrokimyoviy ko'rsatkichlarni tahlil qilish va meliorativ choralarning samaradorligini baholash usullari ko'rib chiqildi [3].

Tuproq unumdorligini baholashda quyidagi asosiy ko'rsatkichlar e'tiborga olindi: gumus miqdori, oziq elementlar (azot, fosfor, kaliy) miqdori, tuproq strukturasi, suv-fizik xossalari, mikrobiologik faollik [4]. Meliorativ holatni baholashda esa sho'rlanish darajasi, sizot suvlari sathi, tuproqning suv-tuz rejimi kabi omillar o'rganildi [5].

NATIJALAR

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, Bo'z-o'tloqi tuproqlarning unumdorligi va meliorativ holati bir qator omillarga bog'liq bo'lib, ular orasida tuproq tarkibi,

strukturasi, suv-fizik xossalari, oziq moddalar miqdori, mikroorganizmlar faolligi, sho'rlanish darajasi va boshqalar muhim o'rin tutadi [6].

Bo'z-o'tloqi tuproqlarning unumdorligini baholashda gumus miqdori asosiy ko'rsatkich hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu tuproqlarda gumus miqdori 1,5-2,5% atrofida bo'lib, bu ko'rsatkich tuproq unumdorligini ta'minlash uchun yetarli emas [7]. Oziq elementlar miqdori ham ko'p hollarda o'rtacha yoki past darajada bo'ladi, ayniqsa azot va fosfor tanqisligi kuzatiladi.

Meliorativ holatni baholashda sho'rlanish darajasi muhim ahamiyatga ega. Bo'z-o'tloqi tuproqlarning katta qismi turli darajada sho'rlangan bo'lib, bu holatni yaxshilash uchun maxsus meliorativ choralar talab etiladi [8]. Sizot suvlari sathining yuqori bo'lishi ham meliorativ holatga salbiy ta'sir ko'rsatadi va ikkilamchi sho'rlanish xavfini oshiradi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Bo'z-o'tloqi tuproqlarning meliorativ va unumdorlik holatini yaxshilash uchun kompleks yondashuv zarur. Tuproq unumdorligini oshirish uchun organik va mineral o'g'itlarni optimal miqdorda qo'llash, almashlab ekishni joriy etish, tuproqni ishlash texnologiyalarini takomillashtirish kabi agrotexnik tadbirlar muhim ahamiyatga ega.

Meliorativ holatni yaxshilash uchun esa zamonaviy sug'orish texnologiyalarini joriy etish, drenaj tizimlarini takomillashtirish, sho'r yuvish ishlarini oqilona tashkil etish zarur. Sho'rlanishga qarshi kurashda kimyoviy meliorantlardan foydalanish ham samarali usul hisoblanadi, ammo bu usulni qo'llashda tuproqning xususiyatlarini hisobga olish kerak.

Bo'z-o'tloqi tuproqlarning meliorativ va unumdorlik holatini baholashda zamonaviy usullardan, jumladan GIS texnologiyalari va masofadan zondlash usullaridan foydalanish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi. Bu usullar katta maydonlardagi tuproq holatini tezkor va aniq baholash imkonini beradi.

XULOSALAR

1. Bo'z-o'tloqi tuproqlarning meliorativ va unumdorlik holatini baholash murakkab jarayon bo'lib, kompleks yondashuvni talab etadi.
2. Tuproq unumdorligini oshirish uchun organik moddalar miqdorini ko'paytirish, oziq elementlar balansini optimallashtirish va tuproq strukturasi yaxshilash zarur.

3. Meliorativ holatni yaxshilash uchun sho'rlanishga qarshi kurashish, sizot suvlari sathini pasaytirish va tuproqning suv-tuz rejimini optimallashtirish muhim ahamiyatga ega.

4. Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion usullarni joriy etish orqali Bo'z-o'tloqi tuproqlarning holatini yanada samarali baholash va boshqarish mumkin.

5. Bo'z-o'tloqi tuproqlarning meliorativ va unumdorlik holatini yaxshilash bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Qo'ziev, R. va Sektimenko, V. (2009). O'zbekiston tuproqlari. Toshkent: Extremum Press.

2. Tursunov, L. (2012). Tuproqshunoslik asoslari. Toshkent: Mehnat.

3. Felton, G. K., & Ali, M. (2016). Climate change impacts on soil fertility and nutrient management. In *Climate Change and Agricultural Ecosystems* (pp. 221-242). Woodhead Publishing.

4. Панкова, Е. И., & Конюшкова, М. В. (2013). Влияние глобального потепления климата на засоленность почв аридных регионов. Бюллетень Почвенного института им. В.В. Докучаева, 71, 3-15. Курбанова Д. И. и др. **СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К ЛЕЧЕНИЮ БОЛЬНЫХ ГЕПАТИТОМ С С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЭРБИСОЛА УЛЬТРАФАРМ** //Экономика и социум. – 2022. – №. 3-2 (94). – С. 637-641.

5. Курбанова Д. И. и др. **ЭФФЕКТИВНОСТЬ КЛОПИДОГРЕЛА С ПОЗИЦИЙ ДОКАЗАТЕЛЬНОЙ МЕДИЦИНЫ** //Экономика и социум. – 2022. – №. 3-2 (94). – С. 629-632.

6. Khasankhanova, G., Khamzina, A., Kenjabaev, S., & Ibragimov, N. (2019). Transformation of irrigated agriculture in Uzbekistan: Challenges and opportunities. In *Water Security in Central Asia* (pp. 185-205). Springer, Cham.

7. Абдурахмонов, Н. Ю., Қораев, А., & Тўйчиев, А. (2018). Суғориладиган бўз-ўтлоки тупроқларнинг агрокимёвий хоссалари ва унумдорлигини ошириш йўллари. ЎЗМУ хабарлари, (3/2), 85-88.

8. Ramzanov, A., & Yuldashev, G. (2016). Soil fertility and productivity of cotton in the conditions of Uzbekistan. *Cotton Research*, 1-15.

9. Ёдгоров, Н. Г., & Хайдаров, М. (2020). Тупроқ унумдорлигини ошириш ва мелиоратив ҳолатини яхшилашнинг илмий асослари. *Агро илм*, (3), 69-70.